

4. Лосский Н. О. Условия абсолютного добра: Основы этики; Характер русского народа. – М.: Политиздат, 1991. – 368 с.

5. Слотердайк П. Критика цинического разума. Пер. с нем. – Екатеринбург: Изд-во Урал. Ун-та, 2001. – 548 с.

6. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей // Шелер М. Избранные произведения. – М.: Гнозис, 1994. – С.305–328.

7. Forkosch M. D. Justice // The Dictionary of the History of Ideas: Studies of Selected Pivotal Ideas. Ed. by Ph. P. Wiener. – New-York: Charles Scribner's Sons, 1974. – Vol.2. – P.653–659.

8. Herscovits M. Man and his Works: The Science of Cultural Anthropology. – N-Y.: Alfred A. Knopf, 1948. – 318 p.

9. Sumner W. G. Folkways. – Boston: Ginn & Co., 1940. – 272 p.

References

1. Gjelbrejt Dzh. K. Spravedlivoe obshchestvo. Gumanisticheskij vzgljad. Chast' vtoraja. Problema lichnosti v postindustrial'nom obshchestve // Novaja postindustrial'naja volna na Zapade. Antologija / Pod red. V. L. Inozemceva. – M.: Asademia, 1999. – 640 s.

2. Kiryukhin D. I. Peredumovy formuvannya teorii spravedlivosti v filosofiyi Novoho chasu // Hileya: naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2010. – Vyp.35. – S.305–312.

3. Kopnin P. V. Gnoseologicheskie i logicheskie osnovy nauki. – M.: «Mysl'», 1974. – 568 s.

4. Losskij N. O. Uslovija absoljutnogo dobra: Osnovy jetiki; Harakter russkogo naroda. – M.: Politizdat, 1991. – 368 s.

5. Sloterdajk P. Kritika cinicheskogo razuma. Per. s nem. – Ekaterinburg: Izd-vo Ural. Un-ta, 2001. – 548 s.

6. Sheler M. Formalizm v jetike i material'naja jetika cennostej // Sheler M. Izbrannye proizvedenija. – M.: Gnozis, 1994. – S.305–328.

7. Forkosch M. D. Justice // The Dictionary of the History of Ideas: Studies of Selected Pivotal Ideas. Ed. by Ph. P. Wiener. – New-York: Charles Scribner's Sons, 1974. – Vol.2. – P.653–659.

8. Herscovits M. Man and his Works: The Science of Cultural Anthropology. – N-Y.: Alfred A. Knopf, 1948. – 318 p.

9. Sumner W. G. Folkways. – Boston: Ginn & Co., 1940. – 272 p.

Levkulych V. V., PhD, Associate Professor, Head of Department of Philosophy Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), lepan@ukr.net

Justice as social and cultural value

The respectable status of justice, which is actually recognized in each society, expresses its social and cultural value and importance. Generally, it is a unique phenomenon; contrary to that fact that various social and cultural areas have specific substantial, hierarchic and stylistic differences of the world view based on the principles of justice.

In the consciousness of the subject the values create an active system inside of which they are creating a specific hierarchy by uniting in groups. The system of values regulates the human behaviour. The values are naturally included in the worldview structure of an individual and play a major role in ensuring conformity of individual experience and universals of cultural experience which are common to all mankind.

The intersubjective nature of values is determined with subject-subjective relations which serve as basis for forming values. According to these values the knower correlates his/her world views. The specifics of perception and the main factors of the evolution of values constitute in correlating the valuable priorities by the subject with the intersubjective existence of values.

Keywords: justice, social and cultural value, conceptual approach, cause and effect relations, the principle of development, regulatory function.

* * *

УДК 141.7:930

Литвиненко Т.,
аспірантка, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), lepan@ukr.net

ДИТИНА ЯК НОМО LUDENS І СУБ'ЄКТ ЖИТТЄВРЕННЯ

З'ясовано поняття життєтворення. Відслідковано місце гри у процесі життєтворення дитини. Обґрунтовано необхідність переходу від виховання до самовиховання, як показника становлення суб'єктності дитини на початку її життєтворчості.

Визначена роль вихователя у процесі становлення особистості. Суб'єктність розглядається як складна характеристика людини, що виражається

самостійністю, активністю, здібностями до самоаналізу та саморегуляції, умінням перетворювати себе і дійсність.

Здійснений аналіз концепції гри та твердження, що дитина є Номо Ludens. Стверджуємо, що гра є генетично-первісним засобом, завдяки якому дитина формує ставлення до себе, уявлення про навколишній світ і оточуючий життєвий простір. Дитина у грі проявляє свою активність у створенні власної картини світу.

Вважаємо, що найважливішою умовою конструктивної суб'єкт – суб'єктної взаємодії є ступінь розвиненості суб'єктності дитини. Ставлення до дитини як до суб'єкта, носія індивідуальної й особистісної активності, створення умов для її саморозвитку і життєтворення є головною ознакою гуманного, особистісно орієнтованого виховання.

Ключові слова: дитина, життєтворчість, виховання, гра, суб'єктність дитини, філософія освіти.

Сучасний стан української освіти вимагає глибокого переосмислення і прогресивної трансформації цілісного виховного процесу та впровадження дієвих педагогічних концепцій.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в освітньо-виховному просторі України, на перший план висувають проблему дитини як реального суб'єкта історичного процесу і власної життєтворчості. В умовах глобалізації суспільства основним виміром, сутністю дієвих перетворень є розвиток особистості, створення умов для виявлення і розкриття всіх її потенціалів [7]. Тому проблема життєтворчості дитини набуває особливої актуальності.

Проблема суб'єктності є предметом міждисциплінарних пошуків вітчизняних і зарубіжних учених та досліджувалася як предмет філософського осмислення у працях М. Бахтіна, М. Бердяєва, В. Вернадського, В. Зеньковського, М. Кагана, А. Камю, Ж. Сартра, В. Соловйова, П. Флоренського, Е. Фромма [7]. До цієї теми звертались також такі відомі українські дослідники, як В. Андрущенко, І. Бичко, І. Бех, П. Гайденко, В. Кремень, Л. Макешина, С. Максименко, В. Пазенок, М. Попович, І. Предборська, Т. Розова, В. Шинкарук, В. Ярошевець, та багато інших [5].

Вагоме місце проблема гри займає у творчості Платона у зв'язку з ідеєю прекрасного та блага. Аристотель розвиває деміургічний аспект гри. І. Кант започатковує нову лудологічну традицію, де ігрове постає як корелят суб'єктивності. Ф. Шілер наголошує на існуванні прекрасного у формі гри. За С. К'єркегором, гра є виразом творчої та вільної діяльності, визначально притаманної людині. Й.–В. Гьоте розглядає гру як життєву енергію сутності людини, Й. Хейзінга – як найвищий прояв людських форм діяльності. З–поміж філософів–постмодерністів у контексті цього дослідження виокремимо доробки Ж. Батая, Ж. Дерріда, У. Еко, Ю. Кристєвої, Ж.–Ф. Ліотара, М. Фуко. Український дослідник Я. Білик вивчає ігровий феномен у культурі, М. Бойченко аналізує гру як проблему соціальної філософії, проте проблема гри в життєвиренні дитини є малодослідженою і вимагає подальших наукових розвідок [4].

Метою статті є обґрунтувати необхідність переходу від виховання до самовиховання, як показника становлення суб'єктності дитини на початку її життєтворчості та місце гри у цьому процесі.

Слід відмітити, що в період перманентних змін одним із завдань філософії освіти є сприяння розвитку здатності дитини оволодіти мистецтвом життя. Це окреслює нову місію освіти та виховання, задає нові ціннісно–сміслові горизонти, напрями практичної їх реалізації. Перед освітніми закладами ставить завдання

запропонувати стратегії творення людиною себе, здатності побудувати власне життя, виходячи з особливостей власного духовного світу, світоглядних цілей, устремлень. Вони допоможуть дитині навчитися проектувати власну життєву траєкторію. Освіта і виховання має розумітися для дитини не просто підготовкою до життя, а стати самим життям. Вона покликана стати середовищем, яке б сприяло усвідомленню дитиною самої себе як самоцінності, розвивало в неї вміння дбати про себе як особистість. Головним є орієнтація освіти та виховання на формування в особистості здатності до самовираження, самореалізації за допомогою власних рефлексивних зусиль, тобто до життєтворення [1].

С. Ганаба переконує, що життєтворчість реалізується природним чином у всіх суспільних контекстах та життєвих практиках дитини. Предметом життєтворчості є не лише зовнішній, а й внутрішній світ дитини, позаяк вона повсякчас вибудовує своє життя відповідно до цієї системи цінностей і світоглядних орієнтирів, якими володіє й які в собі плекає [1].

Важливим є процес становлення суб'єктності дитини у життєтворчості. На цьому зупинимося детальніше.

У своїх наукових пошуках А. Хоменко стверджує, що філософія розглядає суб'єктність як якісну характеристику людини, яка у процесі взаємодії зі світом оволодіває різноманітними видами й формами діяльності, детермінуючи одночасно свій власний розвиток, а категорія суб'єктності у вихованні визначається як активна, цілеспрямована, ініціативна, творча і конструктивна позиція особистості у повсякденній життєдіяльності [7].

Формування особистості передбачає становлення певної системи життєвих цінностей людини. Ціннісний розвиток дитини в дошкільному віці є головним чинником в розвитку і становленні особистості надалі. Ціннісний розвиток – це розвиток моральності в духовній сфері дитини, що включає опору на цінності дитини. У ході соціальної взаємодії у дитини складається система цінностей і ціннісних орієнтацій. Дитина привчається регулювати свою соціальну поведінку і взаємини з людьми відповідно до прийнятої в суспільстві системи цінностей. У зв'язку з цим, особистість пред'являє до себе відповідні вимоги, відбувається оцінювання себе [3].

Дошкільне дитинство є першим етапом становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, до себе, до людей, засвоюються моральні норми поведінки, важливі для особистісного розвитку дитини. Однією з перших моральних потреб є потреба у спілкуванні. Задовольняється вона у ході взаємодії з дорослими, які добирають педагогічно доцільні зміст і засоби спілкування. У ньому дитина здобуває перший досвід моральної поведінки. Дитина розвивається лише тоді, коли сама активно діє. Майстерність вихователя виявляється у пробудженні і спрямуванні її активності на самовиховання [3].

Важливою умовою, що забезпечує розвиток суб'єктності особистості, є побудова суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу. Встановлено, що суб'єкт-суб'єктні відносини в навчанні сприяють актуалізації дитини, розкриттю її нових

можливостей, здібностей і функцій. На нашу думку, процес розвитку суб'єктності дитини повинен здійснюватися в рамках таких відносин. При цьому ступінь розвиненості суб'єктності дитини, є найважливішою умовою конструктивної суб'єкт – суб'єктної взаємодії. Таким чином, суб'єктність як складна характеристика людини виражається самостійністю, активністю, здібностями до самоаналізу та саморегуляції, умінням перетворювати себе і дійсність [5].

У результаті правильно організованого процесу виховання в дитини з'являється здатність до самовиховання та відбувається розвиток суб'єктності, яка у свою чергу стає основою життєтворчості особистості. Мабуть, саме акцент на розвиток суб'єктності дитини і може стати тією провідною ідеєю, яка може об'єднати потреби суспільства і самої особистості, що виходить на новий рівень своєї життєдіяльності. Нагадаємо, що «суб'єкт» має три базові характеристики – свобода, унікальність, активність. Але дорослі повинні не просто позначати і берегти унікальність дитини, стимулювати її активність і надавати свободу дій, але робити це в системі, збалансованої інтересами іншого, – щоб свобода не перетворилася на безвідповідальність, унікальність – в ізоляцію, а активність – в агресивне порушення чужих кордонів. Розвиток суб'єктності дитини – це перш за все саморозвиток, самовідмежування, саморегуляція, самопізнання. Тобто, основні зусилля дитини (у контексті цієї ідеї) необхідно направити на самотворіння себе, зробити її креативним автором свого власного життя, використовуючи ту ситуацію і ті ресурси, в яких вона знаходиться в кожен момент свого буття. А завдання дорослих – допомогти їй в цьому процесі дбайливими і ненасильницькими способами [5].

Цілком погоджуємося з А. Хоменко, що процес становлення суб'єктності особистості – багаторівневий процес, який передбачає сходження дитини від природно-предметного світу – до світу іншого, що виступає умовою людського буття – до філософського осмислення світу в цілому і до сходження до самого себе. Суб'єктність особистості дитини неможливо розвивати без наявності суб'єктності особистості вихователя, оскільки він, усвідомлюючи себе носієм волі, гуманних відносин, спілкування і діяльності володіє здатністю вибудовувати суб'єктну позицію у взаємодії з дитиною. Без цього неможлива реалізація ідеї гуманістичного виховання у навчально-виховний процес сучасних навчальних закладів. Також виховання на основі принципу суб'єктності вимагає від вихователя сприяння дитині в осмисленні власних дій і вчинків, передбаченні їх наслідків для інших людей і власного життя, усвідомленні власного «Я», що в цілому допомагає в здійсненні дитиною осмисленого вибору життєвих рішень. На зовнішньому рівні побудова виховного процесу на основі принципу суб'єктності передбачає надання дитині свободи у виборі засобів, форм і методів життєтворчості шляхом створення атмосфери довіри, співробітництва і взаємодопомоги. Потрібно зазначити, що як власний проєкт, людина існує настільки, наскільки здатна реалізувати себе як суб'єкт культури, історичного процесу, власного життя. Тому навчання життєтворчості є метою гуманної взаємодії вихователя й дитини [7].

У формуванні такої складної і тонкої системи, як соціальний досвід людини, важливим є не сила зовнішнього впливу сама по собі, а відповідна самоорганізація і самовизначення особистості в цьому зовнішньому впливові. Система виховання як педагогічна організація процесу оволодіння особистістю соціальним досвідом повинна виходити з усвідомлення багатокомпонентності цієї системи досвіду, змінності всіх її складових, домінуванні в ній такого компонента, як самовизначення особистості [5].

Зачатки самовиховання можна виявити вже в процесі безпосереднього пристосування дитини до зовнішніх вимог, в самовиправленні вчинків, що характеризується прагненням дитини змінити конкретні форми своєї поведінки, але не якості особистості. Дитина, вирішуючи виправитися, не має ще на увазі необхідність зміни власних властивостей, а має на увазі лише здійснення визначених вчинків або відмови від них: не ображати товаришів, не розмовляти на уроках, готувати домашнє завдання, займатися працею з самообслуговування тощо. Вона ще не встановлює зв'язку між поведінкою і своїми достоїнствами чи недоліками, не усвідомлює своїх якостей. Однак, хоча такий зв'язок ще не встановлюється, дитина завдяки оцінці дорослих знає, за які вчинки її називають «гарною», схвалюють, а за які – засуджують. Тому, виправляючи свою поведінку, щоб стати «гарною», вона, по суті, є такою, яка спонукається неусвідомленим бажанням змінити себе, що вносить до самовиправлення вчинків зачатки самовиховання. Зароджуючись в самовиправленні вчинків, явище самовиховання визріває у міру встановлення зв'язків між вчинками і якостями людини, усвідомлення нею своєї особистості. Шлях встановлення цих зв'язків лежить через якісну характеристику дітьми своїх вчинків до усвідомлення своєї особистості і своїх якостей як причин цих вчинків. Зміна позиції дитини у взаємодії з навколишнім світом, прагнення стати більш самостійною по відношенню до нього і в цьому плані протиставлення йому своїх можливостей, якостей особистості сприяють їх виділенню з суб'єктивної єдності із зовнішнім світом. Таким чином, суб'єктність як складна характеристика людини виражається самостійністю, активністю, здібностями до самоаналізу та саморегуляції, умінням перетворювати себе і дійсність [5].

Важливе місце у процесі становлення суб'єктності дитини на початку її життєтворчості посідає гра. Одним з найважливіших доробків, присвячених значенню гри, є праця нідерландського філософа Йогана Гейзінги «*Homo ludens*» («Людина, що грає»). Він характеризує гру як: «вільну діяльність, яка усвідомлюється як «несправжня», не пов'язана з буденним життям, але при цьому така, що може повністю захопити гравця; яка не обумовлена ніякими матеріальними інтересами і не приносить вигоду, яка проходить в виокремленому просторі і часі згідно з відповідними правилами [6, с. 21].

Т. О. Піроженко вважає, що розгортання ціннісних орієнтирів у дошкільному віці відбувається засобами ігрової діяльності, в якій дитина виробляє своє ставлення до оточуючого життєвого простору, що скеровує відтворення уявлень про існування навколишнього світу. Метою вихователя є сформувати засобами

гри життєтворчі орієнтири, а саме: включити дитину у систему активної взаємодії з природним та соціальним довкіллям; надати адекватних віку дитини знання про систему ціннісних орієнтацій; виробити адекватне ставлення дитини до системи знаних цінностей у ігровій та реальній взаємодії з дорослими й однолітками; розширити уявлення дошкільника про сучасне суспільство; підтримати здатність дитини проявляти співпереживання, самостійність, допитливість, цілеспрямованість, впевненість, сміливість, наполегливість (інструментальні цінності) у процесі засвоєння активної рольової поведінки; залучити дитину до культурологічно-історичних досягнень суспільства; визначити загальнолюдські цінності добра, істини, краси, справедливості, любові у процесі розкриття смислу ігрової ролі через норми спілкування [3].

Від того, що буде закладено в дошкільному віці, великою мірою залежить, чи керуватиметься дитина, сприймаючи та оцінюючи події, явища зовнішнього світу раз і назавжди заданими стереотипами й шаблонами, чи зможе виробляти власні засоби постановки і розв'язування проблем, що виникають. Дитина – не пасивна істота, жодний вплив іншої людини вона не може прийняти без власної діяльності. Вона засвоює людські надбання, докладаючи власних зусиль, міркуючи, уявляючи. Елемент творчості присутній у всіх специфічно дитячих видах діяльності, у грі зокрема, він збагачує розвиток і життєві орієнтації дитини [3].

Я. Г. Голяченко, Ю. О. Примака, Н. П. Тарнавська досліджуючи формування світогляду дитини за допомогою гри, стверджують, що гра розширює світогляд дитини, кардинально впливає на її відчуття, уяву, сприйняття дійсності. Світогляд – це система уявлень людини про світ, місце людини у світі, відношення людини до світу, та до самої себе. Світогляд містить знання, переконання, цінності, ідеали, організовані в єдину систему, центром якої завжди виступають уявлення людини про себе. У ході гри діти опановують досвід взаємодії з навколишнім світом, засвоюють моральні норми, способи практичної та розумової діяльності, вироблені багатовіковою історією людства. У грі вирішується протиріччя між збільшеними потребами і запитами дитини і обмеженістю його можливостей. Так само в цьому виді діяльності знаходять вираження прагнення до самостійності, активної участі в житті дорослих, потреба в пізнанні навколишнього світу, активних рухах, а також потреба в спілкуванні [2].

Висновки і результати дослідження. Отже, ставлення до дитини як до суб'єкта, носія індивідуальної й особистісної активності, створення умов для її саморозвитку є головною ознакою гуманного особистісно орієнтованого виховання. Характер взаємодії вихователя й вихованця у навчально-виховному процесі детермінує сходження особистості дитини до пріоритетів власного світу цінностей і цінностей суспільства, сприяє набуттю значущих якостей, життєвих позицій. Результативність цього процесу виявляється у послідовних позитивних змінах, що відбуваються у полі спілкування, діяльності, поведінки і відносин учня – його особистісному зростанні. Виховання в цьому контексті здійснюється як процес педагогічної допомоги дитині в становленні його суб'єктності, культурній ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні [7].

Концепція дошкільної освіти XXI ст. – це освіта життєтворчості, полікультурного виховання, освіти, що функціонує на гуманних засадах і визначає своїм пріоритетом розвиток особистості, здатної виступати активним суб'єктом власної життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Ганаба С. Концепція «життєтворчості» у проблемному полі філософії освіти / С. Ганаба // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Серія «Філософія». – 2015. – Вип.18. – С.112–116. – Режим доступу: <http://eprints.ua.edu/4009/1/20.pdf>
2. Голяченко Я. Г. Формування світогляду дитини дошкільного віку через сприйняття іграшки / Я. Г. Голяченко, Ю. О. Примак, Н. П. Тарнавська // Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини / Вип.4. – С.70–75. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/13412/1/Tarnavska2_2012.pdf
3. Дитина у сучасному соціопросторі: навчальний посібник / Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір, К. В. Карасьова [та ін.]; за ред. Т. О. Піроженко. – К.–Кіровоград: Імекс–ЛТД, 2014. – 272 с.
4. Радченко О. Б. Креативний потенціал ігрових елементів в етиці постмодернізму / О. Б. Радченко // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. Вип. – Івано-Франківськ: Плай, 2006. – Режим доступу: <http://narratif.primordial.org.ua/radchenko01.htm>
5. Серга Т. О. Виховання та самовиховання як засади життєтворчості особистості / Т. О. Серга // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2014. – Вип.25. – С.176–183. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_25_25.
6. Хейзинга Й. Homo Ludens; Статті по історії культури / Пер., сост. и X 35 вступ. ст. Д. В. Сильвестрова; Комент. Д. Э. Харитоновича. – М.: Прогресс – Традиция, 1997. – 416 с.
7. Хоменко А. Суб'єктність як провідний принцип виховання особистості / А. Хоменко // Педагогічні науки. – 2013. – Вип.3 (59). – С.16–21. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2628/1/Homenko.pdf>

References

1. Hanaba S. Kontseptsiya «zhyttyetvorchosti» u problemnomu poli filosofiyi osvity / S. Hanaba // Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya», Seriya «Filosofiya». – 2015. – Vyp.18. – S.112–116. – Rezhym dostupu: <http://eprints.ua.edu/4009/1/20.pdf>
2. Holyachenko Ya. H. Formuvannya svitohlyadu dytny doskil'noho viku cherez spruynyattya ihrashky / Ya. H. Holyachenko, Yu. O. Prymak, N. P. Tarnavs'ka // Innovatsiynyy dosvid pedahohiv doskil'noyi ta pochatkovoyi osvity Zhytomyrshchyny / Vyp.4. – S.70–75. – Rezhym dostupu: http://eprints.zu.edu.ua/13412/1/Tarnavska2_2012.pdf
3. Dytna u suchasnomu sotsioprostori : navchal'nyy posibnyk / T. O. Pirozhenko, S. O. Ladvir, K. V. Karas'ova [ta in.]; za red. T. O. Pirozhenko. – K.–Kirovohrad: Imeks–LTD, 2014. – 272 s.
4. Radchenko O. B. Kreatyvnyy potentsial irovnykh elementiv v etytsi postmodernizmu / O. B. Radchenko // Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Filosof's'ki i psykhologichni nauky. Vyp. – Ivano-Frankivs'k: Play, 2006. – Rezhym dostupu: <http://narratif.primordial.org.ua/radchenko01.htm>
5. Serha T. O. Vykhovannya ta samovykhovannya yak zasady zhyttyetvorchosti osobystosti / T. O. Serha // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 19: Korektsiyna pedahohika ta spetsial'na psykhologhiya. – 2014. – Vyp.25. – S.176–183. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_25_25.
6. Hujzinga J. Homo Ludens; Stat'i po istorii kul'tury / Per., sost. i H 35 vstup. st. D. V. Sil'vestrova; Komment. D. E. Haritonovicha. – M.: Progress – Tradiciya, 1997. – 416 s.
7. Khomenko A. Sub'yektnist' yak providnyy pryntsyv vykhovannya osobystosti / A. Khomenko // Pedahohichni nauky. – 2013. – Vyp.3 (59). – S.16–21. – Rezhym dostupu: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2628/1/Homenko.pdf>

Lytvynenko T., graduate student, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), lepan@ukr.net

Child as Homo Ludens and a subject of life creation

The article reveals the concept of life creation. Author traces the place of a game in the process of children's life creation. The necessity of transition from education to self-education, as a measure of formation of child's subjectivity at the beginning of its life creation is proved.

The article determines the role of the educator in the process of identity formation. Subjectivity is seen as a complex characterization of human that is expressed in humans' autonomy, activity, ability to self-analysis and self-control, the ability to transform themselves and reality.

The author analyses the concept of the game and the claim that child is Homo Ludens. It is argued that the game is genetically primary mean through which the child forms the attitude towards himself, the idea of the world and the surrounding living space. Child at play expresses his activity in creating his own world view.

The author believes that the essential condition to constructive interaction «subject–subject» is the degree of development of the child's subjectivity. Attitude to the child as a subject, bearer of individual and personal activity, creating conditions for self-development and life creation is the main feature of humane, person-oriented education.

Keywords: child, life creation, education, game, child's subjectivity, educational philosophy.

* * *

УДК 141.7:930.1(045)

Лукашенко М. В.,
аспірантка, Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету, практичний психолог, Вінницький медичний коледж ім. акад. Д. К. Заболотного (Україна, Вінниця), marina.look@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА СТАНОВЛЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОСТІ

Обов'язково сучасного інформаційного суспільства є трансформації та ускладнення соціальності, яка проходить не лише через подвосиння у віртуальній реальності, а й більш складні процеси конвергенції та конверсії online та offline особистого та суспільного життя. Метою даного дослідження є виявлення та описування процесів самоорганізації соціальності у віртуальному просторі. Об'єктом розгляду є нові типи соціальності. Процес виникнення та взаємопроникнення різних типів соціальності проаналізовано з позиції системного підходу, за допомогою методу циркулярної каузальності описано інформатизацію існуючих соціальних зв'язків та розвиток мережевого суспільства, самобутності кіберсуспільства. Так, нами виокремлено і описано властивості віртуальної соціальності, протосоціальності віртуальної реальності, соціальності реальної віртуальності та постсоціальності у віртуальній реальності.

Ключові слова: трансформації соціальності, віртуальна соціальність, протосоціальність віртуальної реальності, соціальність реальної віртуальності, постсоціальність у віртуальній реальності.

Наближуючись до демаркаційної лінії Міленіуму, філософами епатажно було констатовано ряд завершень і смертей, а Ж. Бодріаром проголошено кінець соціального. Провідні філософи сучасності висловлювали своє занепокоєння атомізацією суспільства, його розсипаною, плинною соціальністю та надмірною індивідуалізованістю, перетворенням громадянського суспільства на «соціальну хмару» (З. Бауман, Ж. Бодріар, А. Неклесса, Ф. Фукуяма). Проте інформаційне суспільство, нові технології, Всесвітня Мережа стали контекстом розвитку мережевого суспільства та нових форм його соціальності. Так, самоорганізуються нові спільноти і руйнуються існуючі, в Мережі задовольняється потреба в усамітненні та вгамовується страх самотності. Саме дослідженню проблеми формування нових форм соціальності у віртуальній реальності та їх конверсії та конвергенції із вже існуючими формами соціальності інформаційного суспільства присвячена дана стаття.

Потреба визначення інформаційного суспільства виникла у XX ст. і першими застосували це поняття Т. Умерсао і Ф. Махлуп, а його вивченню, створенню та критиці нових концепцій присвятили свої роботи Д. Белл, М. Кастельс, Й. Масуда, М. Порат, Т. Стоунер, Ф. Уебстер та ін. Так визначено, що в основі інформаційного суспільства лежить мережева структура,